

WYROK SĄDU PIERWSZEJ INSTANCJI (piąta izba)

z dnia 30 marca 2006 r. *

W sprawie T-367/03

Yedaş Tarım ve Otomotiv Sanayi ve Ticaret AŞ z siedzibą w Ümraniye, Istambuł (Turcja), reprezentowana przez adwokata R. Sinnera, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona skarżąca,

przeciwko

Radzie Unii Europejskiej, reprezentowanej przez M. Bishopa i D. Canga Fano, działających w charakterze pełnomocników,

oraz

Komisji Wspólnot Europejskich, reprezentowanej przez G. Boudota i X. Lewisa, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strony pozwane,

* Język postępowania: angielski.

mającej za przedmiot skargę o odszkodowanie w celu naprawienia podnoszonej szkody, powstałej wskutek zastosowania procedur unii celnej utworzonej na mocy Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Turcją i protokołów dodatkowych oraz na mocy decyzji Rady Stowarzyszenia WE –Turcja nr 1/95 z dnia 22 grudnia 1995 r. w sprawie wprowadzenia w życie ostatniego etapu unii celnej (Dz.U. L 35, str. 1),

SAÐ PIERWSZEJ INSTANCJI
WSPÓLNOT EUROPEJSKICH (piąta izba),

w składzie: M. Vilaras, prezes, F. Dehousse i D. Šváby, sędziowie,
sekretarz: J. Plingers, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 8 września 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Ramy prawne i stan faktyczny

- 1 Układ ustanawiający stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Turcją (zwany dalej „układem z Ankary”) został podpisany przez Republikę Turcji oraz Wspólnotę i jej państwa członkowskie dnia 12 września 1963 r. w Ankarze. W dniu 23 grudnia 1963 r. Rada przyjęła decyzję 64/732/EWG w sprawie zawarcia układu z Ankary (Dz.U. 1964, 217, str. 3685).

2 Artykuł 2 ust. 1 wskazanego układu stanowi:

„Celem niniejszego Układu jest promowanie stałego i zrównoważonego wzmocnienia więzi handlowych i gospodarczych między Stronami, przy pełnym uwzględnieniu konieczności zapewnienia przyspieszonego rozwoju gospodarki Turcji oraz podniesienia poziomu zatrudnienia i warunków życia narodu tureckiego.”

3 Zgodnie z art. 2 ust. 3 układu z Ankary:

„Stowarzyszenie obejmuje:

a) etap przygotowawczy;

b) etap przejściowy;

c) etap ostateczny.”

4 Artykuł 3 ust. 1 wskazanego układu stanowi:

„Podczas etapu przygotowawczego Turcja wzmocnia swoją gospodarkę, przy pomocy Wspólnoty, aby móc wypełnić obowiązki, jakie będą na niej spoczywać podczas etapu przejściowego i etapu ostatecznego.

Warunki wykonawcze, które odnoszą się do etapu przygotowawczego, w szczególności do pomocy Wspólnoty, określone są w protokołach tymczasowym i finansowym, załączonych do niniejszego Układu.”

- 5 Artykuł 5 układu z Ankary stanowi:

„Etap ostateczny opiera się na unii celnej i zawiera wzmocnienie koordynacji między politykami gospodarczymi Umawiających się Stron.”

- 6 Artykuł 6 wskazanego układu stanowi:

„Aby zapewnić zastosowanie i stopniowy rozwój Stowarzyszenia, Umawiające się Strony zbierają się w Radzie Stowarzyszenia, która działa w granicach uprawnień przyznanych jej przez Układ.”

- 7 Wreszcie, zgodnie z art. 30 układu z Ankary:

„Protokoły, które Umawiające się Strony postanowiły dołączyć do Układu stanowią jego integralną część.”

- 8 Do układu z Ankary został załączony między innymi protokół nr 2 zatytułowany „protokół finansowy”, ustanawiający mechanizmy finansowe mające na celu umożliwienie przyspieszonego rozwoju gospodarki tureckiej.

- 9 W dniu 23 listopada 1970 r. podpisano protokół dodatkowy (zwany dalej „protokołem dodatkowym z 1970 r.”) i drugi protokół finansowy (Dz.U. 1972 L 293, str. 4), które zostały załączone do układu z Ankary. Protokoły te weszły w życie w dniu 1 stycznia 1973 r. Trzeci protokół finansowy podpisano w dniu 12 maja 1977 r. (Dz.U. 1979 L 67, str. 14).

- 10 W dniu 22 grudnia 1995 r. Rada Stowarzyszenia WE–Turcja przyjęła decyzję nr 1/95 w sprawie wprowadzenia w życie ostatniego etapu unii celnej (Dz.U. 1996, L 35, str. 1). Decyzja ta ustanawia unię celną między Wspólnotą a Turcją co do zasady dla towarów innych niż produkty rolne. Przewiduje ona zniesienie ceł i opłat o skutku równoważnym oraz wyeliminowanie ograniczeń ilościowych i środków o skutku równoważnym.

- 11 Spółka Yedaş Tarim ve Otomotiv Sanayi ve Ticaret AŞ (zwana dalej „Yedaş Tarim”) jest osobą prawną prawa tureckiego. Przedmiotem jej działalności jest przywóz i produkcja łożysk oraz przywóz karterów i pasków, jako części zamiennych, zwłaszcza dla maszyn rolniczych i przemysłu samochodowego.

Przebieg postępowania

- 12 Skarżąca wniosła niniejszą skargę w piśmie procesowym złożonym w sekretariacie Sądu dnia 2 grudnia 2003 r.

- 13 W odrębnych pismach złożonych w sekretariacie Sądu w dniach 19 i 26 marca 2004 r. Komisja i Rada podniosły na podstawie art. 114 regulaminu Sądu zarzuty niedopuszczalności skierowane przeciwko niniejszej skardze. Skarżąca przedstawiła swoje uwagi w dniu 17 maja 2004 r. Na mocy postanowienia Sądu z dnia 19 stycznia 2005 r. zarzuty te zostały pozostawione do rozstrzygnięcia w wyroku, podobnie jak orzeczenie w przedmiocie kosztów.
- 14 Na podstawie art. 47 § 1 regulaminu Sąd (piąta izba) uznał, że druga wymiana pism procesowych nie była konieczna.
- 15 Mając na uwadze sprawozdanie sędziego sprawozdawcy, Sąd (piąta izba) zdecydował o otwarciu procedury ustnej.
- 16 W piśmie złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 18 lipca 2005 r. skarżąca wniosła o powołanie biegłego.
- 17 Na rozprawie w dniu 8 września 2005 r. wysłuchano stanowisk stron oraz ich odpowiedzi na pytania zadane ustnie przez Sąd. Pozwane ustosunkowały się również do wniosku o powołanie biegłego.

Żądania stron

- 18 Skarżąca wnosi do Sądu o:

— zasądzenie od pozwanych na rzecz skarżącej odszkodowania z tytułu poniesionej szkody;

— obciążenie pozwanych kosztami postępowania.

19 Rada i Komisja wnoszą do Sądu o:

— odrzucenie lub oddalenie skargi;

— obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

Co do prawa

Argumenty stron

20 Skarżąca podnosi, że straty, które poniosła wyniknęły ze sposobu, w jakim Wspólnota wprowadziła w życie unię celną ustanowioną na mocy decyzji nr 1/95. Skarżąca zarzuca na wstępie, że Wspólnota nie udzieliła jej pomocy finansowej ze względu na sprzeciw Grecji. Skarżąca wskazuje w tym kontekście, że odpowiedzialność Wspólnoty powinna zostać stwierdzona wobec faktu, że Wspólnota nie przeprowadziła przeciwko Grecji postępowania w sprawie działań tego państwa. Ponadto skarżąca kwestionuje skutki prawne umów zawartych przez Wspólnotę z państwami trzecimi. Skarżąca podnosi ponadto, że Komisja nie przyjęła pewnych środków o charakterze instytucjonalnym. W szczególności wykluczono Republikę Turcji z dyskusji dotyczącej wspólnej polityki handlowej, zwłaszcza w dziedzinie bezpośrednio związanej z unią celną. Tytułem przykładu, władze tureckie nie mogły

uczestniczyć w pracach specjalnego komitetu ustanowionego na mocy art. 133 WE. Skarżąca podnosi wreszcie, że Komisja nie doradzała Republice Turcji i nie przeciwstawiła się praktykom niezgodnym z rozwojem uczciwej konkurencji w ramach unii celnej.

- 21 Ponadto, na rozprawie skarżąca oświadczyła, że zasadniczo nie utrzymuje, iż zachowanie sprawcze miałyby polegać na przyjęciu decyzji nr 1/95 lub innego aktu instytucji, lecz podnosi, że wynika ono ze sposobu, w jakim decyzja ta została wprowadzona w życie przez pozwane. Skarżąca wskazuje jednocześnie, że zachowanie sprawcze polegało na zaniechaniu podjęcia przez pozwane działania, co zostało zapisane przez Sąd w protokole z rozprawy.
- 22 Skarżąca podnosi, że charakter bezprawny wskazanych powyżej zachowań wynika z art. 2 ust. 1, art. 3 ust. 1 akapit pierwszy i z art. 6 układu z Ankary. Powołuje się ona również na załączony do tego układu protokół finansowy oraz późniejsze protokoły dodatkowe. Teksty te powinny zostać uznane jako akty wtórnego prawa wspólnotowego zgodnie z art. 310 WE. Skarżąca utrzymuje również, że Wspólnota nie dochowała zobowiązania polegającego na udzieleniu Turcji pomocy finansowej w wysokości 2,5 miliarda EUR. Zobowiązanie to zostało podjęte podczas sesji Rady Stowarzyszenia WE–Turcja, w wyniku której przyjęto decyzję nr 1/95 i zostało załączone do tej decyzji w formie unilateralnej deklaracji. Skarżąca podnosi wreszcie, że w ramach współpracy eurośródziemnomorskiej nie zostały dotrzymane obietnice pomocy, jak również miały miejsce trudności w uzyskaniu subwencji.
- 23 W kwestii związku przyczynowego pomiędzy szkodą poniesioną przez skarżącą a bezprawnym zachowaniem Wspólnoty, skarżąca podnosi na wstępie, że unia celna miała negatywny wpływ na gospodarkę turecką.

24 W bardziej szczegółowym zakresie, skarżąca utrzymuje, że w 1990 r. postanowiła poczynić inwestycje w produkcję łożysk, ponieważ produkcja krajowa była stymulowana poprzez premie i specjalne subsydia, a ponadto była chroniona szczególną taryfą celną. Skarżąca dodaje, że nie oczekiwano udziału Republiki Turcji w unii celnej ze Wspólnotą w okresie wcześniejszym niż przed upływem dziesięciu lat. W 1993 r. jednostka produkcyjna skarżącej rozpoczęła działalność. Jednakże, wskutek wejścia w życie unii celnej w dniu 1 stycznia 1996 r. zniesione zostały wszelkie podatki i cła, jak również inne opłaty nałożone na przywóz łożysk i karterów. Rynek turecki został wówczas zalany produktami wysokiej jakości przywiezionymi z państw członkowskich Wspólnoty oraz produktami tanimi, lecz o niższej jakości, pochodzącymi z państw Dalekiego Wschodu. W konsekwencji, dział produkcji łożysk skarżącej poniósł straty w okresie od 1996 do 2003 r. Ponadto, skarżąca podnosi, że ze względu na zniesienie ceł w dniu 1 stycznia 1996 r., unia celna miała negatywny wpływ na działalność importową działu handlowego skarżącej, ponieważ sprzedaż towarów przywiezionych zmniejszyła się ze względu na nasilenie się konkurencji.

25 Opierając się na sprawozdaniu rachunkowym i finansowym, skarżąca podnosi w skardze, że poniosła szkodę ocenianą na 1 200 000 EUR. W swych uwagach przedstawionych w odpowiedzi na zarzuty niedopuszczalności zgłoszone przez pozwane, skarżąca żąda w każdym razie, aby zasądzono od pozwanych na jej rzecz kwotę 4 578 518 EUR.

26 Pozwane podnoszą w pierwszej kolejności trzy zarzuty niedopuszczalności. Wskazują one, że skarżąca żąda naprawienia podnoszonej szkody spowodowanej decyzją nr 1/95, która nie była ani aktem prawnym Komisji ani aktem prawnym Rady, wobec czego decyzja ta nie może być podstawą skargi o odszkodowanie. Pozwane utrzymują również, że roszczenie skarżącej uległo przedawnieniu na podstawie art. 46 Statutu Trybunału. Pozwane podnoszą ponadto, że skarga jest nieprecyzyjna, i że nie czyni zadość wymogom art. 44 § 1 regulaminu.

- 27 Po drugie, co się tyczy istoty sprawy, pozwane kwestionują twierdzenie, jakoby zachowanie Wspólnoty mogło doprowadzić do powstania szkody podnoszonej przez skarżącą. Rada odrzuca w szczególności argumenty dotyczące braku udzielenia Turcji wystarczającej pomocy finansowej. Komisja podnosi, że fakt, iż Turcja nie została stowarzyszona w zakresie zmniejszenia lub zniesienia ceł w odniesieniu do towarów przywiezionych z państw trzecich nie narusza żadnego przepisu wskazanego przez skarżącą. W każdym razie, przy zniesieniu ograniczeń celnych oraz ograniczeń innego rodzaju, żaden podmiot gospodarczy nie może rościć sobie praw do części rynku, która była uprzednio chroniona tymi ograniczeniami. Taka sytuacja na rynku wynika bowiem z chwilowego stanu gospodarki narażonej na ryzyko zmian. Pozwane uważają również, że skarga nie zawiera jakiegokolwiek dowodu wskazującego na zaistnienie związku przyczynowego pomiędzy bezprawnym zachowaniem a podnoszoną szkodą. Pozwane kwestionują wreszcie zaistnienie samej szkody.

Ocena Sądu

Uwagi wstępne

- 28 Z oświadczeń skarżącej złożonych na rozprawie (zob. pkt 21 powyżej) wynika, że nie należy brać pod uwagę argumentów podniesionych przez nią w pismach procesowych, dotyczących bezprawności decyzji nr 1/95 lub aktu prawnego Komisji lub Rady.
- 29 W związku z tym, brak jest również konieczności rozpatrywania podniesionego przez pozwane zarzutu niedopuszczalności ze względu na charakter tej decyzji.

- 30 Ponadto, do Sądu należy ocena, czy względy prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości uzasadniają oddalenie skargi jako bezzasadnej bez rozpatrywania zarzutów niedopuszczalności podniesionych przez pozwane (wyrok Trybunału z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie C-23/00 P Rada przeciwko Boehringerowi, Rec. str. I-1873, pkt 52). W okolicznościach zaistniałych w niniejszej sprawie, Sąd uważa, że brak jest konieczności rozpatrywania zarzutu niedopuszczalności ze względu na przedawnienie roszczenia.
- 31 Należy wreszcie przypomnieć, że zgodnie z art. 21 Statutu Trybunału, mającego zastosowanie do Sądu na podstawie art. 53 akapit pierwszy Statutu oraz zgodnie z art. 44 § 1 lit. c) regulaminu Sądu, skarga powinna zawierać przedmiot sporu oraz związane przedstawienie powołanych zarzutów. Informacje te powinny być wystarczająco jasne i precyzyjne, aby umożliwić pozwanej przygotowanie obrony, a Sądowi rozpoznanie sprawy, w danym przypadku, bez dodatkowych informacji. W celu zapewnienia pewności prawa i prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości, najbardziej istotne okoliczności stanu faktycznego i stanu prawnego, na których opiera się skarga, powinny być zawarte, przynajmniej w skrócie, lecz w sposób spójny i zrozumiały w tekście samej skargi, aby skarga ta mogła zostać dopuszczona (zob. wyrok Sądu z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie T-195/95 Guérin automobiles przeciwko Komisji, Rec. str. II-679, pkt 20 oraz powołane tam orzecznictwo).
- 32 W celu spełnienia tych wymogów, skarga w przedmiocie naprawienia podnoszonej szkody, wyrządzonej przez instytucję wspólnotową, powinna zawierać informacje pozwalające na identyfikację zachowania, które skarżący zarzuca instytucji, powodów dla których uznał on, że istnieje związek przyczynowy między tym zachowaniem a szkodą, którą, jak twierdzi, poniósł, jak również charakteru i zakresu szkody (zob. wyrok Sądu z dnia 3 lutego 2005 r. w sprawie T-19/01 Chiquita Brands i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. II-315, pkt 65 oraz powołane tam orzecznictwo).
- 33 W każdym razie, z pkt 22 powyżej i następnych wynika, że liczne argumenty przedstawione przez skarżącą w jej pismach procesowych oraz sposób, w jakim zostały one przedstawione przemawiają przeciwko stwierdzeniu niedopuszczalności skargi w całości.

W przedmiocie przesłanek odpowiedzialności

³⁴ Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że odpowiedzialność pozaumowna Wspólnoty w rozumieniu art. 288 akapit drugi WE uzależniona jest od spełnienia wszystkich przesłanek tj. bezprawności zachowania zarzucanego instytucjom, rzeczywistej szkody oraz istnienia związku przyczynowego pomiędzy tym zachowaniem a podnoszoną szkodą (wyrok Trybunału z dnia 29 września 1982 r. w sprawie C-26/81 *Oleifici Mediterranei przeciwko EWG*, Rec. str. 3057, pkt 16; wyrok Sądu z dnia 11 lipca 1996 r. w sprawie T-175/94 *International Procurement Services przeciwko Komisji*, Rec. str. II-729, pkt 44 oraz wyrok Sądu z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie T-283/02, *EnBW Kernkraft przeciwko Komisji*, Zb.Orz. str. II-913, pkt 84).

— W przedmiocie podnoszonej bezprawności zachowania pozwanych

³⁵ Jeśli chodzi o pierwszą spośród powyższych przesłanek, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, konieczne jest wykazanie wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej mającej na celu przyznanie uprawnień podmiotom prywatnym (wyrok Sądu z dnia 5 marca 1996 r. w sprawach połączonych C-46/93 i C-48/93 *Brasserie du Pêcheur i Factortame*, Rec. str. I-1029, pkt 51; wyrok Sądu z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie C-352/98 P *Bergaderm i Goupil przeciwko Komisji*, Rec. str. I-5291, pkt 42; wyrok Sądu z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie C-312/00 P *Komisja przeciwko Camar i Tico*, Rec. str. I-11355, pkt 53; wyrok Sądu z dnia 10 lipca 2003 r. w sprawie C-472/00 P *Komisja przeciwko Fresh Marine*, Rec. str. I-7541, pkt 25 oraz wskazany powyżej w pkt 34 wyrok w sprawie EnBW Kernkraft przeciwko Komisji, pkt 87).

³⁶ W niniejszej sprawie Yedaş Tarim podnosi, że brak udzielania przez Wspólnotę wystarczającej pomocy finansowej oraz popełnione przez nią zaniechania naruszyły po pierwsze art. 2 ust. 1, art. 3 ust. 1 akapit pierwszy i art. 6 układu z Ankary, po drugie protokoły finansowe, po trzecie protokoły dodatkowe z 1970 r., po czwarte zobowiązanie podjęte przez Wspólnotę przy okazji przyjęcia decyzji nr 1/95 polegające na przekazaniu Turcji 2,5 miliarda EUR i po piąte inne obietnice pomocy w ramach współpracy eurośródziemnomorskiej.

- 37 Należy stwierdzić, że układ z Ankary i wskazane protokoły stanowią umowy międzynarodowe zawarte przez Wspólnotę i państwa członkowskie z państwami trzecimi.
- 38 Zgodnie z art. 300 ust. 7 WE umowy takie wiążą instytucje Wspólnoty oraz państwa członkowskie. Od momentu wejścia tych umów w życie, ich postanowienia stanowią integralną część wspólnotowego porządku prawnego (wyrok Trybunału z dnia 30 kwietnia 1974 r. w sprawie 181/73 Haegeman, Rec. str. 449, pkt 5 i wyrok Trybunału z dnia 30 września 1987 r. w sprawie 12/86 Demirel, Rec. str. 3719, pkt 7). Skutki prawne wywierane przez te umowy we wspólnotowym porządku prawnym nie mogą być jednakże określane przy pominięciu międzynarodowej genezy tych postanowień (wyrok Sądu z dnia 26 października 1982 r. w sprawie 104/81 Kupferberg, Rec. str. 3641, pkt 17).
- 39 W szczególności, aby stwierdzić, czy skarżąca może powołać się na niektóre postanowienia wskazanych umów w celu wykazania bezprawności zachowania zarzucanego instytucjom, należy zbadać, czy postanowienia te mogą zostać uznane jako stosowalne bezpośrednio. W tym zakresie, Sąd orzekł w ww. wyroku w sprawie Demirel (pkt 14), że postanowienie umowy zawartej przez Wspólnotę z państwem trzecim może zostać uznane jako mające bezpośrednie zastosowanie, jeżeli przy uwzględnieniu jego brzmienia oraz przedmiotu i charakteru umowy, postanowienie to zawiera jasne i precyzyjne zobowiązanie, którego wykonanie lub skutki nie są uzależnione od przyjęcia jakiegoś kolejnego aktu prawnego.
- 40 Trybunał wskazał dalej co następuje (ww. wyrok w sprawie Demirel, pkt 16): „W zakresie dotyczącym systematyki i treści, układ [z Ankary] charakteryzuje się generalnie tym, że ustala cele stowarzyszenia i określa wytyczne dla realizacji tych celów, nie ustanawiając jednocześnie precyzyjnych przepisów dla dokonania tej realizacji. Jedynie w niektórych szczególnych kwestiach załączone protokoły zastąpione przez protokół dodatkowy ustanawiają szczegółowe przepisy.”

- 41 W związku z tym, mając na uwadze charakter i systematykę układu z Ankary, nie należy on w zasadzie do norm, w zakresie których Trybunał dokonuje kontroli legalności aktów instytucji wspólnotowych.
- 42 W szczególności, art. 2 ust. 1 wskazanego układu opisuje, przy użyciu ogólnych pojęć, przedmiot układu z Ankary polegający na wzmacnianiu więzi handlowych i gospodarczych między Turcją a Wspólnotą. Artykuł ten wskazuje również dwie ogólne wytyczne, a mianowicie stały i zrównoważony charakter tego wzmacniania oraz uwzględnienie przyspieszonego rozwoju gospodarki Turcji oraz podniesienie poziomu zatrudnienia i warunków życia ludności Turcji. Wobec tego, postanowienie to ma charakter programowy. Nie jest ono wystarczająco precyzyjne i bezwarunkowe, a jego wykonanie oraz skutki są w sposób konieczny uzależnione od przyjęcia dalszych aktów prawa, co wyklucza możliwość bezpośredniego regulowania sytuacji prawnej skarżącej. Postanowienie to nie ma ponadto na celu przyznania praw podmiotom prywatnym.
- 43 To samo dotyczy art. 3 ust. 1 układu z Ankary. Akapit pierwszy tego postanowienia wskazuje, w ogólnych pojęciach, cel etapu przygotowawczego stowarzyszenia między Turcją a Wspólnotą. Również art. 3 ust. 1 akapit drugi układu z Ankary odsyła w celu zdefiniowania warunków wykonawczych tego etapu do załączonych protokołów. Ponadto, etap ten jest jednym z trzech etapów ustanowionych na mocy układu i zakończył się w momencie wejścia w życie protokołu dodatkowego z 1970 r.
- 44 Taki sam wniosek nasuwa się również w przypadku art. 6 wskazanego układu, który jest postanowieniem instytucjonalnym, ustanawiającym Radę Stowarzyszenia.
- 45 Poza tym, skarżąca powołuje się na protokół finansowy załączony do umowy z Ankarą, nie precyzując, które przepisy zostały naruszone. Jednak podnosząc twierdzenie bezprawności należy wskazać niedozwolone zachowanie, aby skarga mogła zostać dopuszczona, co wynika z art. 44 §. 1 lit. c) regulaminu. Konieczność

dochowania tego obowiązku jest w niniejszej sprawie tym większa, że możliwość bezpośredniego stosowania nie jest oceniana ogólnie, lecz wymaga za każdym razem dokonania analizy charakteru, systematyki i brzmienia powołanych przepisów (wyrok Trybunału z dnia 4 grudnia 1974 r. w sprawie 41/74 Van Duyn, Rec. str. 1337, pkt 12). W związku z tym, wobec braku dokładnego wskazania postanowienia, które miałyby zostać naruszone, argumentacja skarżącej oparta o wskazany protokół finansowy nie jest dopuszczalna. Yedaş Tarim odnosi się również do innych protokołów finansowych. Jednakże, przyjmując nawet, że chodzi o protokoły finansowe z dnia 23 listopada 1970 r. i z dnia 12 maja 1977 r., to w ich przypadku nasuwa się ten sam wniosek. W każdym razie skarżąca oświadczyła na rozprawie, że nie został odrzucony jakikolwiek jej projekt inwestycyjny przedstawiony w ramach wskazanych protokołów, co zostało przez Sąd zapisane w protokole z rozprawy.

⁴⁶ Skarżąca uważa ponadto, że Wspólnota naruszyła treść unilateralnej deklaracji, na mocy której przy przyjmowaniu decyzji nr 1/95 zobowiązała się przyznać Turcji pomoc finansową w wysokości 2,5 miliarda EUR. Jednakże taka deklaracja nie widnieje pośród deklaracji Wspólnoty załączonych do decyzji nr 1/95. Wobec tego, twierdzenie Yedaş Tarim nie jest wystarczająco precyzyjne, aby mogło zostać dopuszczone, co wynika z art. 44 § 1 lit. c) regulaminu. Ponadto, skarżąca nie wskazuje, jakoby deklaracja ta miała znaczenie prawne. Jednocześnie, zgodnie z brzmieniem samej skargi, pomoc, o której mowa, miała zostać przyznana państwu tureckiemu, w związku z czym nie tworzyłyby prawa dla podmiotów prywatnych.

⁴⁷ Skarżąca podnosi również brak poszanowania obietnic pomocy w ramach programu akcji specjalnych, w ramach wsparcia makroekonomicznego i w ramach Funduszu współpracy administracyjnej. Te twierdzenia nie są jednak wystarczające dla jednoznacznego określenia zarzucanego zachowania i dla oceny jego ewentualnego bezprawnego charakteru. W każdym razie, skarżąca nie stwierdza, w jaki sposób z obietnic tych miałyby wynikać prawa podmiotów prywatnych.

- 48 Skarżąca wskazuje również trudności i problemy powstałe w ramach współpracy eurośródziemnomorskiej. Skarżąca nie uzasadnia jednakże swych twierdzeń w tym zakresie i nie wskazuje, na czym miałyby polegać bezprawne zachowanie pozwanych.
- 49 Ponadto, Yedaş Tarim opiera swoją skargę na protokole dodatkowym z 1970 r., a ściślej mówiąc, na okoliczności, że przewiduje on „obopólne i zrównoważone zobowiązania” stron. Wymóg ten jest jednakże zawarty jedynie w preambule do wskazanego protokołu i nie ma w związku z tym właściwej mocy prawnej. W istocie, wymóg ten wynika również z art. 2 ust. 1 układu z Ankary. Jednak charakter programowy i związany z tym brak możliwości bezpośredniego stosowania tego przepisu zostały omówione w pkt 42 powyżej.
- 50 Niezależnie od powyższych ustaleń, Sąd uważa, że nie można przypisać Wspólnocie winy za podnoszony brak udzielenia Turcji wystarczającej pomocy finansowej, skoro zgodnie z twierdzeniem skarżącej, brak ten wynikł ze sprzeciwu jednego państwa członkowskiego.
- 51 Jeśli chodzi o twierdzenie skarżącej, zgodnie z którym Wspólnota nie wszczęła przeciwko temu państwu członkowskiemu postępowania w związku z jego stanowiskiem, należy przypomnieć, iż przyjmując nawet że stanowisko takie mogłoby zostać ocenione jako uchybienie zobowiązaniom traktatowym państwa członkowskiego, Komisja nie ma obowiązku wszczęcia postępowania w przedmiocie uchybienia na mocy art. 226 WE. Dlatego też brak wszczęcia przez Komisję takiego postępowania nie stanowi w żadnym razie zachowania bezprawnego, wobec czego zachowanie takie nie może stanowić podstawy stwierdzenia odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty (zob. postanowienie Sądu z dnia 14 stycznia 2004 r. w sprawie T-202/02 Makedoniko Metro i Michaniki AE przeciwko Komisji, Rec. str. II-181, pkt 43 i powołane tam orzecznictwo).

- 52 Skarżąca podnosi ponadto, że poniosła szkodę wskutek zawarcia przez Wspólnotę umów z państwami trzecimi. Mając na uwadze fakt, że skarżąca oświadczyła na rozprawie, że nie kwestionuje oficjalnych aktów prawnych Wspólnoty (zob. pkt 21 powyżej), a jednocześnie, w dalszym ciągu podważała te umowy, należy stwierdzić, że albo przyjęła stanowisko wewnętrznie sprzeczne, w przedmiocie którego Sąd nie może orzec, albo zarzuca Wspólnocie brak wystarczającego uwzględnienia interesów państwa tureckiego przy zawieraniu tych umów. W zakresie dotyczącym tej ostatniej hipotezy, Sąd uważa, że skarga jest nieprecyzyjna, i że nie wskazuje uchybień Wspólnoty, które bezpośrednio dotknęłyby działalności skarżącej. W celu spełnienia wymogów art. 44 § 1 lit. c) regulaminu zgodnie z wykładnią orzecznictwa wskazaną w pkt 32 powyżej, skarga w przedmiocie naprawienia szkody wyrządzonej przez instytucję wspólnotową powinna jednak zawierać informacje pozwalające na określenie zachowania, które skarżący zarzuca danej instytucji. Z powyższego wynika, że niniejszy zarzut jest niedopuszczalny.
- 53 Podobnie niespójny lub nieprecyzyjny jest argument ponownie podniesiony na rozprawie, zgodnie z którym Turcja została wykluczona z dyskusji w kwestii wspólnych polityk dotyczących handlu, w szczególności w dziedzinach bezpośrednio związanych z unią celną. Twierdzeniem wyjaśnionym w sposób wystarczający, aby mogło zostać rozpoznane jest kwestia odsunięcia Turcji od specjalnego komitetu utworzonego na mocy art. 133 WE. Zakładając, że twierdzenie to należy interpretować jako zarzut zaniechania zaproszenia Turcji do udziału w pracach komitetu, to należy wskazać, że udział Turcji w tych pracach nie odnosi się do jakiegokolwiek prawa skarżącej.
- 54 Skarżąca podnosi wreszcie, że Komisja nie dochowała swego zadania polegającego na doradzaniu Turcji i na nadzorowaniu sposobu, w którym wprowadzona zostanie unia celna w celu przeciwdziałania wszelkim praktykom utrudniającym rozwój uczciwej konkurencji. Jednak zarzut ten jest również zbyt mało precyzyjny aby mógł stanowić podstawę skargi o odszkodowanie. Skarżąca powołuje jedynie szereg zachowań Wspólnoty w różnych sektorach gospodarki, jednakże jej wywód nie opiera się na jakiejś dokładnie wskazanej okoliczności, która odnosiłaby się do działalności skarżącej.

55 Co się tyczy przesłanki bezprawności zarzucanego zachowania, Sąd wskazuje, że poza przypadkami, w których instytucja dysponuje mocno ograniczonym zakresem swobodnego uznania lub wręcz go nie posiada, wymóg aby naruszenie przepisu prawa było wystarczająco istotne jest spełniony jedynie wówczas, gdy instytucja wspólnotowa przekroczy granice swobodnego uznania w sposób oczywisty i poważny (wskazany powyżej w pkt 35 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Camar i Tico, pkt 54; wyrok Sądu z dnia 12 lipca 2001 r. w sprawach połączonych T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 i T-225/99 Comafrica i Dole Fresh Fruit Europe przeciwko Komisji, Rec. str. II-1975, pkt 134 oraz wskazany powyżej w pkt 34 wyrok Sądu w sprawie EnBW Kernkraft przeciwko Komisji, pkt 87).

56 W przedmiotowej sprawie skarżąca nie wykazała, że Wspólnota przekroczyła granice szerokiego zakresu swobodnego uznania, jakim dysponuje przy przyznawaniu pomocy finansowej. Dowód ten nie został przedstawiony tym bardziej, że Yedaş Tarim przyznała, iż Wspólnota udzieliła Turcji różnego rodzaju pomocy, i że Rada wskazała na istnienie pewnej liczby instrumentów finansowych na rzecz Turcji. Nie zostało ponadto wykazane, że Wspólnota przekroczyła granice swobodnego uznania przy zawieraniu umów z państwami trzecimi, nie stwarzając Turcji w zakresie polityk, lub przy ocenie wymogów unii celnej i rozwoju konkurencji.

— W przedmiocie związku przyczynowego

57 Co się tyczy trzeciej przesłanki wskazanej w pkt 34 powyżej, z orzecznictwa wynika, że odpowiedzialność pozaumowna Wspólnoty ma miejsce wówczas, gdy podmiot dochodzący odszkodowania wykaże między innymi, że zaistniał bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy bezprawnym zachowaniem a podnoszoną szkodą (wskazane powyżej w pkt 35 wyroki w sprawie Brasserie du Pêcheur i Factortame, pkt 51; w sprawie Bergaderm i Goupil przeciwko Komisji, pkt 41 i 42 oraz w sprawie Komisja przeciwko Camar i Tico, pkt 53). W związku z tym, do skarżącej należy dostarczenie dowodu zaistnienia bezpośredniego związku przyczynowego (wyrok Sądu z dnia 18 września 1995 r. w sprawie T-168/94 Blackspur i.in. przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-2627, pkt 40 oraz wyrok Sądu z dnia 17 grudnia 2003 r. w sprawie T-146/01 DLD Trading przeciwko Radzie, Rec. str. II-6005, pkt 73).

- 58 W niniejszej sprawie, podniesiony brak równowagi makroekonomicznej wynikający z niewystarczającej pomocy finansowej, udzielonej państwu tureckiemu w ramach unii celnej, nie może stanowić dowodu takiego bezpośredniego związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy tą niewystarczającą pomocą a indywidualną sytuacją skarżącą. Skarżąca nie wykazuje ponadto bezpośredniego związku przyczynowego pomiędzy podnoszonymi stratami, a okolicznością, że Komisja zaniechała włączenia Turcji do dyskusji w przedmiocie działań koniecznych do podjęcia w dziedzinie związanej z unią celną, nie udzieliła porad i nie nadzorowała konkurencji. W związku z tym, wyjaśnienia skarżącej dotyczące dziedziny ręcznego wytwarzania dywanów, eksportu telewizorów, rolnictwa, w szczególności w zakresie fig, orzechów i pistacji, jak również tekstyliów i ubrań nie mają bezpośredniego związku z jej przedmiotem działalności (zob. pkt 11 powyżej).
- 59 Okoliczność, że wejście w życie unii celnej w przybliżeniu zbiegło się w czasie ze spadkiem zysków skarżącej nie wystarcza dla wykazania bezpośredniego związku przyczynowego pomiędzy zarzucanymi zachowaniami a podnoszoną szkodą. Mogły bowiem wystąpić inne czynniki wpływające na sytuację, takie jak struktura rynku tureckiego, przystosowanie się konkurentów Yedaş Tarim na danych rynkach, fluktuacje waluty krajowej i zawarcie przez Turcję innych umów handlowych.
- 60 Skarżąca podnosi ponadto, że trudności należącej do niej jednostki produkcji łożysk są tak duże, że jedynie wyniki jednostki importowej łożysk, karterów i pasków chronią ją przed zaprzestaniem działalności. Skarżąca podnosi, że rozpoczęła produkcję łożysk w 1993 r., zakładając, że zachowana zostanie ochrona w postaci barier celnych i pomocy publicznych, podczas gdy utworzenie unii celnej było przewidziane już od 12 września 1963 r., czyli od daty podpisania układu z Ankarą. Ponadto w protokole dodatkowym z 1970 r. określono kalendarz działań w 22-letnim okresie przejściowym, który miał poprzedzić wejście w życie unii celnej. Pomimo opóźnień w realizacji tego ostatniego etapu, należy stwierdzić, że trudności jednostki produkcji należącej do skarżącej wynikają w związku z tym z ryzyka, które zostało przez skarżącą ocenione jako możliwe do uniknięcia licząc na utrzymanie się

sytuacji, którą jednak Turcja chciała zmienić. Postępując w ten sposób, skarżąca sama przyczyniła się do powstania szkody, w związku z czym przerwany został związek przyczynowy pomiędzy bezprawnym zachowaniem a wskazaną szkodą.

- 61 Z powyższego wynika, że w niniejszej sprawie brak jest związku przyczynowego pomiędzy zarzucanym zachowaniem a podnoszoną szkodą.

Wnioski

- 62 Zatem zgodnie z orzecznictwem, jeśli jedna z przesłanek odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty wskazanych w pkt 34 powyżej nie jest spełniona, skargę należy w całości oddalić bez badania pozostałych przesłanek tej odpowiedzialności (wyrok Trybunału z dnia 15 września 1994 r. w sprawie C-146/91 KYDEP przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. I-4199, pkt 81; wyrok Sądu z dnia 20 lutego 2002 r. w sprawie T-170/00 Förde-Reederei przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-515, pkt 37; wyrok Sądu z dnia 19 marca 2003 r. w sprawie T-273/01 Innova Privat-Akademie przeciwko Komisji, Rec. str. II-1093, pkt 23 oraz wskazany powyżej w pkt 34 wyrok Sądu w sprawie EnBW Kernkraft przeciwko Komisji, pkt 85). W niniejszej sprawie zostało stwierdzone, że skarga nie wykazała zaistnienia dwóch z wskazanych przesłanek.
- 63 Mając na uwadze powyższe, należy oddalić skargę bez konieczności rozpatrywania zarzutu niedopuszczalności podniesionego przez pozwane na podstawie art. 46 Statutu Trybunału i bez konieczności zarządzania środków dowodowych, o które wniosła skarżąca.

W przedmiocie kosztów

⁶⁴ Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżąca przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami zgodnie z żądaniem pozwanych.

Z powyższych względów

SĄD (piąta izba)

orzeka, co następuje:

- 1) Skarga zostaje oddalona.**
- 2) Skarżąca zostaje obciążona kosztami.**

Vilaras

Dehousse

Šváby

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 30 marca 2006 r.

Sekretarz

Prezes

E. Coulon

M. Vilaras